

Karlskronavarvet, ett föredöme i rehabilitering

- Arbetsplats:** Karlskronavarvet AB
- Kontaktperson:** Lars-Göran Johansson, 0455-33 41 00
- Arbetslivsfondens handläggare:** Kenth Svensson, Blekinge län
- Skribent:** Marie Hemming, Eva Mattsson
- Sammanfattning:** Karlskronavarvets rehabiliteringsprojekt grundade sig bl a på målsättningen att sänka sjukfrånvaron från 140.348 timmar till 125.000. 1993 hade sjukfrånvaron sjunkit till 111.500 timmar! Förutom humanitära vinster skulle även verksamheten ge företags-ekonomiska fördelar och samhällsekonomiska besparingar.

Bakgrund

Karlskronavarvet AB är ett dotterbolag till Kockums AB, som ingår i Celsiuskoncernen. Den huvudsakliga inriktningen är att vara en resurs för den svenska marinen vad gäller utveckling, konstruktion och tillverkning av ytfartyg såväl i stål som plast, och tillsammans med Kockums AB bygga ubåtar. Dessutom utförs reparation, underhåll, modernisering och ombyggnation av ytfartyg och ubåtar. Verksamheten kan liknas vid en tung mekanisk industri. Fartygsbyggnation i plast utförs enligt en metod, utvecklad av företaget, som uppmärksammats världen över. Andra produkter som tillverkas i plastverkstäderna på Karlskronavarvet är t ex tågfronter och kanontorn. Företaget sysselsätter cirka 900 personer, därav cirka 350 tjänstemän och arbetsledare. Gällande kollektivavtal är upprättade mellan SFO-SF + PTK. I PTK ingår förbunden SIF, SALF och CF.

Utslagningen från arbetslivet förorsakad av förslitningsskador blev allt större på företaget. Det var hög sjukfrånvaro. 1990

hade varvet totalt 140.348 sjukfrånvarotimmar, 56 arbetsskador varav 32 olycksfall, samt 24 arbetssjukdomar. Sjukfrånvaron låg totalt på 12,7% bland kollektivanställd personal. Det innebar stora kostnader både för arbetsplats och samhälle.

Varvsarbete är fysiskt tungt, vilket gör det svårt att hitta anpassade arbeten vid nedsatt arbetsförmåga. Därför beslutade Karlskronavarvets ledning våren 1990 att bygga upp en rehabiliteringsverkstad. Genom denna humanitära insats räknade man givetvis med företagsekonomiska fördelar och som en följd av detta samhällsekonomiska vinster. Dessutom visste man vid detta tillfälle att lagen skulle skärpas vad gäller företagets ansvar för rehabilitering och att man av Arbetslivsfonden, på vissa villkor, skulle kunna få bidrag till uppbyggnad av sådan verksamhet.

Mål

Företaget definierade mycket tidigt följande målsättning: "Målsättningen med vår satsning är att på så affärsmässiga grunder

som möjligt skapa förutsättningar för att ge personer som drabbats av psykiska, fysiska och/eller sociala problem en produktiv och meningsfull sysselsättning samt därmed ge den drabbade ett förlängt yrkesliv med förhöjd livskvalitet som följd."

Följande delmål sattes dessutom upp;

- ▶ minska sjukfrånvaron
- ▶ korta ned sjukskrivningsperioderna
- ▶ försöka rehabilitera individen för återgång till den egna arbetsplatsen
- ▶ ge individen tid att träna in ny teknik och nya hjälpmedel
- ▶ nivåbestämma individens reella arbetsförmåga
- ▶ eventuell återgång till annat arbete
- ▶ göra arbetsanalyser och söka lösningar till arbetsplatsanpassningar i ordinarie produktion och kunna peka på företagets möjligheter att förändra arbetet
- ▶ den anställda skall producera för minst sin lönekostnad

Genomförande

I maj 1991 startade uppbyggnaden av rehabiliteringsverkstaden med stora, egna satsningar samt medel från Arbetslivsfonden. Layoutarbetet hade startat tidigare och bedrivits av en arbetsgrupp bestående av skyddsingenjör, företagsskötarska, representanter för fack, skyddsorganisation, anläggningsavdelning och produktionsteknisk avdelning samt Lars-Göran Johansson som projektledare. Layouten var således klar när medel blev beviljade och arbetet med iordningställande av lokal, inköp av maskiner och annan utrustning kunde starta omgående. Gruppen arbetade dessutom med frågor kring arbetsutformning samt arbetsorganisation.

- Efter viss ombyggnad och anpassning till rehabverksamheten var vår redan befintliga verktygsverkstad på 500 m² lämplig bl a därför att den ligger i markplan. Dessutom fanns redan hiss till omklädningsrum, handikapptaletter, motionsutrustning, bastu och solarium.

Arbetsplatserna på verkstaden byggdes upp så ergonomiskt riktiga som möjligt och modern teknik utnyttjades. Allt skedde i en mycket positiv anda och många rehabilite-

ringsfall hjälpte till i arbetet - plåtslagare målade och montörer svetsade, allt i syfte att göra en så trivsamt verkstad som möjligt. Personalen på dåvarande verktygsverkstaden fungerade, vid sidan av sitt ordinarie arbete, som instruktörer och handledare. Eftersom företagets produktion är mycket diversifierad blev resultatet en allmän mekanisk verkstad som har resurser för de flesta förekommande arbeten inom företaget.

Under 1992 genomfördes dessutom en rad utbildningar kring ledarskapsfrågor och chefsutveckling. Dagens auktoritära chef måste omformas och bli 90-talets ledare, menar Lars-Göran Johansson. Han anser att framtidens chefer måste arbeta för ökad närvaro hos sina medarbetare och för detta behövs både uthållighet, medmänsklighet och tålamod. Chefen och framförallt arbetsledarna kan genom sin närhet i "frontlinjen" tidigt upptäcka signaler på ohälsa. Ju tidigare signalerna åtgärdas, ju större är möjligheten till framgångsrik rehabilitering. En satsning på underställd personal får ej längre ses som en kostnad utan som en lönande investering!

Utbildningen, som samtliga chefer och arbetsledare deltog i, behandlade följande ämnen:

- ▶ människosyn, människan i centrum
- ▶ ledarskapets psykologi och pedagogik
- ▶ produktionsutveckling
- ▶ organisatorisk förnyelse
- ▶ hur lägga upp och förbereda personalutvecklingssamtal
- ▶ situationstolkning
- ▶ att känna empati
- ▶ beteendet hos chefens chef

Dessutom har företaget vid upprepade tillfällen engagerat gästföreläsare från Försäkringskassan samt genomfört internutbildningar.

Resultat

Karlskronavarvet har skapat förutsättningar för att ge personer som drabbats av psykiska, fysiska och/eller sociala problem en produktiv och meningsfull sysselsättning och ett förlängt yrkesliv med förhöjd livskvalitet. Karlskronavarvet har också ge-

nom sin rehabiliteringsverkstad varit väl förberedd att axla det primära ansvaret för den anställdes rehabilitering som ålades arbetsgivaren i januari 1992. Företaget fortsätter att investera i rehabiliteringsverkstaden, bl a genom anskaffande av ytterligare modern utrustning för att förbättra ergonomin. Satsningarna integreras med den ordinarie verksamheten.

Varvet har en väl utbyggd företagshälsovård som utgör en viktig hörnsten i rehabiliteringsverksamheten. Dessutom samarbetar Försäkringskassan med varvets rehabiliteringsansvariga och finns representerat på företaget en halv dag i veckan.

Fram t om 1993-12-31 har 25 personer passerat genom rehabverkstaden och följande resultat har erhållits:

- ▶ 12 personer arbetar heltid, varav 4 st med anpassat arbete
- ▶ 4 st är helt sjukskrivna
- ▶ 3 st har fått förtidspension/sjukbidrag
- ▶ 2 st arbetar halvtid på egen arbetsplats
- ▶ 2 st arbetar f n på rehabiliteringsverkstaden
- ▶ 1 st arbetar halvtid med anpassat arbete
- ▶ 1 st har lämnat företaget

Under 1994 har 9 personer passerat rehabverkstaden med följande resultat:

- ▶ 3 st har återgått till ordinarie arbete på heltid
- ▶ 1 st har återgått till ordinarie arbete på 1/2-tid
- ▶ 1 st har återgått till ordinarie arbete på 1/4-tid och 3/4 förtidspension
- ▶ 1 st har påbörjat en längre utbildning
- ▶ 1 st är f n heltidssjukskriven
- ▶ 1 st har blivit förtidspensionerad

Målsättningen var att sänka sjukfrånvaron från 140.348 timmar år 1990 till 125.000. Sjukfrånvaron 1993 blev 111.500 timmar.

- Resultatet känns uppmuntrande och vi kommer inte att stoppa upp i vår iver att söka nya vägar för att få ett friskare företag, konstaterar Lars-Göran, som redan är engagerad i ett nytt projekt; Svetsarbetsplats 2000.

- Jag är mycket medveten om att reduktionen av sjukfrånvaron inte kan sättas i direkt samband med rehabverkstadens tillkomst,

men vi är övertygade om att den bidragit, säger Lars-Göran Johansson.

Den totala kostnaden för arbetsplatsprogrammet har varit ca 3 miljoner kronor, varav Arbetslivsfonden bidragit med knappt 1,3 miljoner.

Värdering

Att det finns behov av chefsutveckling och diskussioner kring ledarskapsfrågor finns det inget tvivel om vid Karlskronavarvet. Kurserna som behandlade dessa frågor var något som nästan undantagslöst upplevdes som positivt bland deltagarna!

På rehabverkstaden är idag trivseln så stor att de flesta vill vara kvar även efter fullföljd rehabilitering. Att projektet lyckats så väl känns naturligtvis stimulerande för de ansvariga, men meningen är givetvis att det just skall vara en rehabiliteringsverkstad som individerna lämnar efter fullföljd rehabiliteringstid.

- Verkstaden får inte bli en arbetsplats med anpassade arbeten. Då har den förlorat sitt syfte, menar Lars-Göran Johansson.

- Ett av de viktigaste villkoren för en framgångsrik rehabilitering är att individen känner att han gör nytta genom produktivt och meningsfullt arbete. Individen stärks steg för steg för att sedan vara mogen att antingen återgå till sitt ordinarie arbete, eller annat för honom lämpligare arbete.

Ambitionen är att ständigt utveckla arbetsplatserna i takt med ny teknik och nya erfarenheter så att detta även kan komma den ordinarie verksamheten till del. På så sätt hoppas företaget kunna möta problemen innan rehabilitering bli nödvändig.